

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้ปกครอง/เจ้าหน้าที่/สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการศูนย์ที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
3. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. มาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. แนวคิด และทฤษฎีการศึกษาค้นคว้า
6. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1. ความหมายของความคิดเห็น

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นความรู้สึกของคนที่มีต่อสิ่งใดในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคน แต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคตินั้น เข้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2534 : 78) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า การแสดงออกทางวาจาของเจตคติการที่บุคคลกล่าวว่าเรามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไร เป็นการแสดงออกความคิดเห็นของบุคคล ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้

จิรายุ ทรัพย์สิน (2540 : 16) ได้ให้ความหมายความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ที่แสดงออกเพื่อให้ผู้อื่นได้สามารถที่จะเรียนรู้ ตลอดจนสามารถที่

จะประเมินค่าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง การลงความคิดเห็นอาจเป็นไปได้ ในลักษณะ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม การติดต่อกับภายนอก การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ และการพบปะสังสรรค์

วัตรฐ อาจหาญ (2545 : 8) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีผลมาจากความเชื่อ ความคิดและทัศนคติ ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาก่อนที่จะตัดสินใจ แสดงออกมา การลงความคิดเห็นอาจเป็นไปได้ในลักษณะเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ซึ่งอาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่ และปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่างๆ นั้น ประกอบด้วย ความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม

ทรงกลด ภูทอง (2545 : 6) กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึง ความรู้สึกของมนุษย์ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการแสดงออก ซึ่งวิจรรย์ญาณที่มีต่อเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องของจิตใจ และเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง ความคิดเห็นคล้ายกับทัศนคติ แต่เป็นความรู้สึกที่ผิวเผิน หรือหยาบกว่าทัศนคติ

ทงเกียรติ เจริญวงศ์เพชร (2545 : 9) กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึงความรู้สึก และความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแสดงออกด้วยวาจา หรือการเขียนทั้งนี้ขึ้นกับภูมิหลังทางสังคม ความรู้ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น ซึ่งบุคคลอื่นอาจไม่เห็นด้วย

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากส่วนประกอบต่างๆ ได้แก่ ความรู้ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม

2. องค์ประกอบของความคิดเห็น

ไพรวรรณ อุปลี (2552 : 10) ความคิดเห็นมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 คือ

2.1 องค์ประกอบด้านความความคิด คือส่วนที่เป็นความรู้ ความคิด และความเชื่อของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2.2 องค์ประกอบด้านความรู้สึก ที่มีต่อบุคคล และ เหตุการณ์ คือ สภาพทางอารมณ์ ที่เป็นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ รัก กลัว ไม่พอใจ เป็นต้น

2.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม คือ แนวโน้มของบุคคลที่แสดงถึงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าในวิถีทางเข้าหรือถอยหนี ขึ้นอยู่กับว่ามีความรู้สึกนึกคิด ต่อสิ่งเร้าในลักษณะ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดเห็นประกอบไปด้วย ด้านความคิด ด้านความรู้สึกที่มีต่อกลุ่มคน และด้านพฤติกรรม

3. ความสำคัญของความคิดเห็น

ความคิดเห็นมีส่วนสำคัญต่อการแสดงออกมา ซึ่งบุคลิกภาพของบุคคล โดยมีความสำคัญดังนี้

เบส (Best. 1977 : 1690 ; อ้างถึงใน ไพพรรณ อุปลี. 2552 : 10) กล่าวว่า การสำรวจความคิดเห็น ศึกษาความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งซึ่งแต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใดๆ ออกมาโดยคำพูด การเขียน การสำรวจความคิดเห็น จะเป็นประโยชน์ ต่อการวางแผนนโยบายต่างๆ เพราะจะทำให้ สำเร็จบรรลุตามเป้าหมายอย่างแท้จริง เพราะควรได้รับความร่วมมือ จากประชาชน เผยแพร่โครงการและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ต่อโครงการจะเกิดผลดีคือ จะช่วยให้โครงการนั้นสอดคล้องเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง อันเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ใช้ประเมินค่าโครงการ และทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในการเข้ามามีส่วนร่วมทำให้ไม่เกิดการต่อต้าน เนื่องจากสาหรณชนเกิดสำนึกในการเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความคิดเห็นของบุคคลสามารถวัดได้ หลายวิธี วิธีที่ใช้กันโดยทั่วไปคือ การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ และได้เสนอแนะว่า วิธีที่ง่ายที่สุดในการอธิบาย ความคิดเห็นคือ การแสดงให้เห็นถึง ร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความคิดเห็นออกมาในลักษณะเช่นใด และจะได้ทำตามความคิดเห็นนั้นได้

สรุปได้ว่าความสำคัญของความคิดเห็นได้ทำการสำรวจศึกษาความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งโดยคำพูด การเขียน การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่างๆ ความคิดเห็นของบุคคลสามารถวัดได้หลายวิธี วิธีที่ใช้กันโดยทั่วไปคือ การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นจะเกี่ยวข้องกับค่านิยมและทัศนคติ โดยที่ต่างก็เป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับชีวิตที่มีจุดเริ่มต้นจากเรื่องของค่านิยมและทัศนคติ โดยที่ต่างก็เห็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับชีวิตที่มีจุดเริ่มต้นจากเรื่องของค่านิยม ซึ่งเห็นเรื่องราวที่แคบที่สุด คือ เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น ความคิดเห็นอาจจะมีผลมาจากทัศนคติของบุคคลเช่นการมีทัศนคติที่ดีในการพัฒนาชนบท เป็นต้น

วิฑูรย์ กรธนา (2542 : 35 ; อ้างถึงใน ไพพรรณ อุปลี. 2552 : 11) ความคิดเห็นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล คุณสมบัตินี้ดังกล่าว เช่น พื้นความรู้ที่มีอยู่ประสบการณ์ในเรื่องการทำงาน รวมไปถึงการติดต่อสื่อสารกันในระหว่างบุคคล

นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลและกลุ่มมีความคิดเห็นไปในทางทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะพื้นฐานความรู้เป็นกระบวนการทางสังคม กรณีที่ได้รับการศึกษาเป็นเวลานานหลายปีที่จะเป็นรากฐานในการก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคล ซึ่งความคิดเห็นจะเกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติและคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น พื้นความรู้ที่มีอยู่ ประสบการณ์ในเรื่องการทำงาน รวมไปถึงการติดต่อสื่อสารกันในระหว่างบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

1. แนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

แนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

กรมวิชาการ (2540 : 3 – 7)

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าพัฒนาการของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธต่อเนื่อง ไปจนตลอดชีวิต พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไป พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดภาวะของความสามารรถขั้นนั้นก่อนหรือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่า เด็กเกิดมาพร้อมภาวะ ซึ่งพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่อธิบายว่าเด็กพัฒนาได้ดี ถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างพอเพียงจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยตนเองทำงานที่เหมาะสมกับวัยและมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ออบ ๆ ตนเอง ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ครูหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าใจดี สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนของมนุษย์เรามีผลต่อเนื่องมาจาก

ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากพฤติกรรมเกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ด้วยดี ถ้าเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหวมีโอกาสเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระอบอุ่นและปลอดภัยดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้พื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนจะมาเข้าโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวตนเอง ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหาและค้นพบตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโตช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสที่จะอธิบายแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความลึกของผู้อื่น เป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อมเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นกับธรรมชาติรอบตัว

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน ครูระดับก่อนประถมศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาการศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ครูผู้สอนควรต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานที่เหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น

2. หลักจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับก่อนศึกษามีหลักการจัดการศึกษาที่สำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 3)

2.1 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก หลักสูตรที่เหมาะสม พัฒนาเด็กทุกด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่พื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งปกติ

และเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนารวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบันมิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน ครูจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลายไม่เครียด มีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา

2.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้สอนมีความสำคัญต่อการกิจกรรมพัฒนาการเด็กอย่างมาก ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และจัดกิจกรรมที่ครูและเด็กมีส่วนร่วมที่จะเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยครูจะเป็นผู้สนับสนุนและเรียนรู้กับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำเรียนรู้ ค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นครูจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่ารู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อนเพื่อจะวางแผน สร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ครูต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

2.4 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กระดับก่อนประถมศึกษาวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ควรจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนเองและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่า ได้บรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาจากข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนงานที่เด็กประเมินตนเองหรือผล สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยครูในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กและขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ครูและพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับและร่วมมือกับรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุ

เป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้นครูจึงมีใจจะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยทั้งนี้มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดการที่เหมาะสมกับวัยเด็ก หลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ว่าเป็นการจัดในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็กทุกด้าน เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีหลักการดังนี้ กรมวิชาการ (2540 : 31)

- 2.5.1 เป็นการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมเด็กทุกประเภท ที่มีอายุระหว่าง 3 – 6 ปี
- 2.5.2 เป็นการพัฒนาเด็กโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา
- 2.5.3 เป็นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2.5.4 เป็นการจัดประสบการณ์ที่ให้แก่เด็กสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
- 2.5.5 เป็นการพัฒนาเด็กโดยบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 2.5.6 เป็นการพัฒนาเด็กโดยให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

2. แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยต้องยึดหลักดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 6)
 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กอยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัยอากาศสดชื่น

ผ่อนคลายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์มีของเล่นที่ หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็ก อยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็น ว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กปฐมวัยการจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรม พัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้ อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็น ผู้สนับสนุน ชี้แนะและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กจะเป็นผู้ลงมือกระทำเรียนรู้ และค้นพบ ตนเอง ดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักกิจกรรมบูรณาการให้เหมาะสมกับการ พัฒนาของผู้เรียนรู้แต่ละ โดยถือว่าการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัด ประสบการณ์ให้กับเด็ก

3. หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ประจำปีการศึกษา 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 3) ได้กำหนดหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ประจำปีการศึกษา 2551 ไว้ดังนี้

3.1 วิสัยทัศน์

ร่าเริงแจ่มใส ตั้งใจเรียนรู้ ควบคุมคุณธรรม ครุมีมาตรฐาน ศูนย์สะอาด สวยงาม

3.2 ภารกิจ

3.2.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต

3.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข

3.2.3 กิจกรรมส่งเสริมรักการอ่านและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

3.2.4 จัดกิจกรรมเสริมสร้างสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.2.5 จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหาและการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

- 3.2.6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ
- 3.2.7 จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- 3.2.8 พัฒนาครูและบุคลากรที่จัดการศึกษาปฐมวัย
- 3.2.9 พัฒนาสื่อแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสม ปลอดภัยและส่งเสริมพัฒนาการ
ของผู้เรียนรู้

3.3 เป้าหมาย

- 3.3.1 เด็กทุกคนมีร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี
- 3.3.2 เด็กทุกคนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ประหยัด
และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
- 3.3.3 เด็ก ทุกคนมีลักษณะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน
- 3.3.4 เด็กทุกคนได้รับการปลูกฝังให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.3.5 เด็กทุกคนมีมารยาทและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี
วัฒนธรรมไทย
- 3.3.6 เด็กทุกคนมีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหาและช่วยเหลือ
ตนเองในชีวิตประจำวัน ได้เหมาะสมกับวัย
- 3.3.7 เด็กทุกคนมีความพร้อมกล้าแสดงออก และพัฒนาการทุกด้าน
เหมาะสมกับวัย

3.4 ศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง การจัดศูนย์การเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ
เรียนให้สนองต่อความต้องการของเด็ก และแฝงไว้ด้วยสิ่ง que เด็กจะได้รับประสบการณ์พื้นฐาน
ด้วยตนเอง โดยอาจจัดเป็นศูนย์เฉพาะประเภทตามความต้องการ ซึ่งรวมถึงมุมการจัด
ประสบการณ์ในห้องเรียนด้วย

3.4.1 ศูนย์การเรียนรู้มีทั้งหมด 13 ศูนย์ มีดังนี้

1) ศูนย์หนังสือ อาจจะมีชั้นวางหนังสือ หรือกระเป๋ า หรือฉากพับได้
เป็นที่วางหนังสือ ควรจัดอยู่ในมุมเงียบ อาจจะมีปูเสื่อ หรือ โต๊ะเก้าอี้เล็กๆ จัดตกแต่งให้
กะทัดรัดชวนให้อยากเข้าไปนั่ง ไม่ควรเอาหนังสือมาจัดวางที่ละมวกๆ และควรจะนำหนังสือ
ที่เหมาะสมกับหน่วยประสบการณ์ไว้ทุกๆ ครั้ง

2) ศูนย์บ้าน อุปกรณ์ควรมีดังนี้ เตียนนอน โต๊ะเครื่องแป้ง เสื้อผ้า คู่กตา เปลนอน ชุดเครื่องเล่นหม้อข้าวหม้อแกง ชุดน้ำชา โต๊ะทำครัว เครื่องเล่น โทรศัพท์ เตาริค เสื้อ ไม้กวาด ถังขยะ เป็นต้น ศูนย์บ้านมักจะไม่ประสบความสำเร็จ เพราะ

2.1) มีของเล่นไม่เพียงพอ

2.2) ไม่มีสื่อใหม่ๆ ผลัดเปลี่ยน

2.3) มีของวางทิ้งไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

3) ศูนย์วาดภาพเขียน ศูนย์ควรมีอุปกรณ์ดังนี้ ดินสอสีเขียนต้องมี ขนาดใหญ่ 1 เซนติเมตร ยาว 11 เซนติเมตร กระดาษอัดสำเนาเหลือใช้ชนิดที่มีตัวหนังสือ หน้าเดียว ที่ใส่ดินสอสีเขียน

4) ศูนย์งานกระดาษ เล่นได้ 4 คน มีกิจกรรมดังนี้ การฉีกกระดาษ การตัดกระดาษ การม้วนกระดาษ การพับกระดาษ

5) ศูนย์ปั้น อาจใช้ดินเหนียว ดินน้ำมัน หรือแป้งทำขนมก็ได้ ศูนย์นี้เป็นเครื่องเล่นที่ให้ความพอใจแก่เด็ก ไร่ใจเด็กให้เล่น ช่วยคลี่คลายอารมณ์เด็กที่จะเล่นหักขะ การใช้มือกับตัวร่วมกัน และการทำงานร่วมกับเพื่อน

6) ศูนย์สีน้ำ อุปกรณ์มีดังนี้ สีฝุ่น ขาหยั่งตั้ง กระดาษหนังสือพิมพ์ สำหรับกันพื้นเปื้อนสี เสื้อกันเปื้อน ไม้กวาด ที่โกยผง ถังน้ำ ผ้าเช็ดทำสะอาด

7) ศูนย์กิจกรรมพิเศษ เช่น การหยดสีบนกระดาษเปียก การเทสี การพับสี การเป่าสี การเขียนภาพด้วยฟองน้ำ การเขียนภาพด้วยเชือกหรือหลอด การลูบสี การพิมพ์ภาพด้วยพืช

8) ศูนย์ทักษะ เน้นการ ฟัง พูด อ่าน

9) ศูนย์ดนตรี ควรอนุญาตให้เด็กทดลองเล่นอุปกรณ์ที่ทำให้เกิด เสียงดนตรีได้อย่างเสรี เช่น กระป๋อง ท่อโลหะ ฝาน้ำอัดลม และฝากระป๋องต่างๆ กระดิ่ง ลูกขัด เหล็กเหล็ยม ฯลฯ

10) ศูนย์บล็อก สื่อที่ใช้ ได้แก่ ไม้บล็อก รถและเรือที่ฟ่วงกันได้ 2 ชุด หุ่นจำลองคนและสัตว์ รถยนต์ของเล่น ตู้เก็บไม้บล็อก ช่วยให้เด็กได้แสดงความรู้สึกรออกมา ระบายความรู้สึกด้านลบ ช่วยให้เด็กบรรลุความสำเร็จ ช่วยให้เด็กมีความเป็นระเบียบ มีการตัดสินใจ และการมีเหตุผล

11) ศูนย์เครื่องเล่นสัมผัส

12) ศูนย์น้ำ เช่น การใช้สายยาง การเป่าน้ำเล่นให้เป็นฟอง เล่นชักเสื่อผ้าตุ๊กตาเล่นอาบน้ำให้ตุ๊กตา เล่นรดน้ำต้นไม้ เล่นตวงน้ำและรินน้ำ เล่นลอยสิ่งของต่างๆ เล่นคุณน้ำหรือนมด้วยหลอดพลาสติก ช่วยระบายความก้าวร้าวระรานของเด็ก ผ่อนคลายอารมณ์ของเด็ก ช่วยให้เด็กได้เล่นกับเพื่อน

13) ศูนย์เล่นกับทราย ศูนย์การเรียนรู้ที่มักจัดเป็นประจำประกอบด้วย ศูนย์หนังสือ ศูนย์บ้าน ศูนย์ดนตรี ศูนย์บล็อก ศูนย์น้ำ ศูนย์เล่นกับทราย

อย่างไรก็ตาม ศูนย์การจัดกิจกรรมที่ต้องจัดเนื้อหาประจำหน่วย ซึ่งอาจปรับเปลี่ยนทุกวันหรือทุกสัปดาห์ได้ตามความเหมาะสม ประกอบด้วย ศูนย์วาดภาพสีเทียน ศูนย์งานกระดาษ ศูนย์ปั้น ศูนย์สีน้ำ ศูนย์กิจกรรมพิเศษ ศูนย์ทักษะ ศูนย์เครื่องเล่นสัมผัส โดยครูส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมตามศูนย์ต่างๆ ครบทั้ง 13 หรืออย่างน้อย 6 ศูนย์ ในหนึ่งสัปดาห์

3.5 แนวทางประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเป็นกระบวนการต่อเนื่องให้ครอบคลุมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช่วางแผนจัดกิจกรรมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีการประเมินอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน เป็นการประเมินสถานการณ์ปกติขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวันและช่วงเวลาต่างๆ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนา การบันทึกพฤติกรรมเด็กและวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างเป็นระบบ แล้วนำข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการมาสรุปเพื่อเขียนรายงานผลพัฒนาการลงในสมุดบันทึกพัฒนาการ และสมุดรายงานประจำตัวเด็กทุกภาคเรียน และรายงานให้ผู้ปกครองทราบอย่างชัดเจนและต่อเนื่องโดยดำเนินการต่อไปนี้

3.5.1 ก่อนเรียน จัดทำแบบฟอร์มกรอกข้อมูลของเด็กรายบุคคล โดยให้ผู้ปกครองกรอกข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เช่น ข้อมูลทั่วไป ประวัติสุขภาพ และลักษณะนิสัย เป็นต้น

3.5.2 ระหว่างเรียน ทำเครื่องมือประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆ ด้าน ได้แก่ การสังเกต

การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล จากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ บันทึกการมาเรียน บันทึกสุขภาพ และบันทึกกิจกรรมต่างๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับความสามารถหรือพัฒนาการแต่ละด้านของเด็ก

3.5.3 หลังเรียน นำข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการรวบรวมสรุปและเขียนรายงานผลพัฒนาการลงในรายงานประจำตัวทุกภาค

1) เกณฑ์การประเมิน คือ การนำผลประเมินมาสรุปและจัดระบบพัฒนาการ ดังนี้

ระดับ 3 คือ ดี หมายถึง สามารถแสดงพฤติกรรมได้
คล่องแคล่ว มั่นคง แม่นยำ

ระดับ 2 คือ ปานกลาง หมายถึง สามารถแสดงพฤติกรรมได้
แต่บางครั้งไม่คล่องแคล่วหรือไม่มั่นคง

ระดับ 1 คือ ควรส่งเสริม หมายถึง ยังแสดงพฤติกรรมได้ไม่
ชัดเจน

3.6 วิธีการประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการ ระดับปฐมวัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.6.1 ประเมินประจำวัน

3.6.2 ประเมินประจำเดือน

3.6.3 ประเมินประจำภาค/ปี

3.7 วิธีประเมินพัฒนาการ

3.7.1 การสังเกต คือ ครูสังเกตเด็กตลอดเวลา เช่น ขณะเรียน เล่น และประกอบกิจกรรมต่างๆ ตามศูนย์การเรียนรู้กิจกรรมเสรี ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ บันทึกการสังเกตพฤติกรรม และพัฒนาการของเด็กในสมุดบันทึกพัฒนาการและสมุดรายงานประจำวัน

3.7.2 การสนทนา คือ การพูดคุยได้เป็นทั้งกลุ่มหรือรายบุคคล เพื่อประเมินความสนใจการแสดงความคิดเห็นและพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กและบันทึกผลการสนทนาลงในแบบบันทึกพฤติกรรมหรือบันทึกรายวัน

3.7.3 การสัมภาษณ์ คือ การสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยใช้คำถามที่เหมาะสมเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตอบอย่างอิสระ จะทำให้สามารถประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก และค้นพบศักยภาพในตัวเด็กได้ โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์

3.7.4 ตรวจสอบผลงานและวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.5 การประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก ได้แก่ น้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบศีรษะ โดยการประเมินทุกๆ 3 เดือน และมีการจดบันทึกลงในแบบบันทึกพัฒนาการ มีการนำผลการประเมินการเจริญเติบโตมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ ในกราฟแสดงน้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบศีรษะของกระทรวงสาธารณสุข

3.8 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.8.1 นโยบาย

จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก(อายุ 3 – 5 ปี) ด้านความร่วมมือของชุมชน เพื่อกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยเต็มศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งภาระของผู้ปกครอง และพื้นฐานการศึกษา ระดับที่สูงขึ้นไป

3.8.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกสุขลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มศักยภาพ
- 2) เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กทุกๆ ด้าน แบบองค์รวมตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและหลักและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 3) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กอย่างถูกวิธี
- 4) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้
- 5) เพื่อแบ่งเบาภาระอบรมเลี้ยงดูเด็กผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และป้องกันการกระจายโอกาสการพัฒนาความพร้อมให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง
- 6) เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

3.9 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องคำนึงถึงขอบข่ายของงาน สายการบังคับและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องจัดให้มีการประเมินตนเอง ทุกปีเพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์และจะต้องผ่านการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนระเบียบกฎหมายเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท ดังนั้นเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้บริการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน ควรพิจารณาจัดแบ่งงานที่จะต้องปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์ในครอบคลุมลักษณะงาน ดังนี้

3.9.1 ด้านวิชาการ

3.9.2 งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

3.9.3 งานบุคลากร

3.9.4 งานธุรการ การเงินและพัสดุ

3.9.5 งานกิจการนักเรียน

3.9.6 งานความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์

4. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษาเด็ก อายุระหว่าง 3 – 5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา เป็นพัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของส่วนราชการต่างๆ ที่ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ศูนย์อบรม เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด กรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน และพัฒนาเด็กเล็ก (เด็ก 3 ขวบ) รับผิดชอบจากสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ฯลฯ ซึ่งต่อไป เรียกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เด็กเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาจึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนัก และให้ความสนใจเพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารจัดการเกี่ยวกับตำบล เทศบาล หรือเมืองพัทยาที่ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและได้มาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก ต่อไป สำหรับมาตรฐานดังกล่าวได้รวบรวมและจัดทำขึ้นจําแนกออกเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน 4 ด้าน ประกอบด้วย (กระทรวงมหาดไทย, 2551 : 3)

4.1 ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ

เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ เช่น คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

4.2 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

4.2.1 ด้านสถานที่ เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้ง จำนวนชั้นของอาคาร ทางเข้า - ออก และประตูหน้าต่าง ตลอดจนพื้นที่ใช้สอยอื่นๆ เป็นต้น

4.2.2 สิ่งแวดล้อม เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร เช่น แสงสว่าง เสียง การถ่ายเทอากาศ สภาพพื้นที่ภายในอาคาร รั้ว สภาพแวดล้อมและมลภาวะ เป็นต้น

4.2.3 ด้านความปลอดภัย เป็นการกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวกับความปลอดภัย เช่น การกำหนดมาตรฐานการป้องกันความปลอดภัย และมาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น

4.3 ด้านวิชาการ และกิจกรรมหลักสูตร

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์เด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ คุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ 12 ประการ คุณลักษณะตามวัย (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) การจัดประสบการณ์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก เป็นต้น

4.4 ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน เช่น การประชุมชี้แจงให้ราษฎรในชุมชนทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน หรือประชาคมในท้องถิ่น เป็นต้น

5. มาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกฯ และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหารและผู้ทำความสะอาด เป็นต้น โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมี คุณสมบัติบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิธีการด้วยความเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้

5.1 ด้านคุณสมบัติ

5.1.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา ควรมีความสมบัติที่สำคัญดังนี้

- 1) มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานด้านการให้ศึกษา และพัฒนาการเด็กเล็ก
- 2) มีนโยบายแผนงานและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

5.1.2 บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ควรมีความสมบัติที่สำคัญดังนี้

1) หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และควรมีความสมบัติ ดังนี้

1.2) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไปสาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย หรือปริญญาทางการศึกษา หรือทางวิชาชีพสาขาอื่นที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ปี

1.3) มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี

1.4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

1.5) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก

1.6) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

1.7) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี เว้นแต่ความผิดที่เป็นโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

1.8) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด

2) ผู้ดูแลเด็ก มีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานทั่วไป หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 2.1) มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด
- 2.2) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- 2.3) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก
- 2.4) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 2.5) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อ ร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดยาเสพติด
- 2.6) มีระดับวุฒิภาวะ และบุคลิกลักษณะเหมาะสม ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความรัก ความอ่อนโยน เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในการดูแลเด็กเล็กอย่างเหมาะสม
- 2.7) เป็นบุคคลที่มีความรักเด็ก มีอุปนิสัยสุชุม เยือกเย็น และมีความขยันอดทน
- 2.8) มีประสบการณ์ในการทำงานในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

3) ผู้ประกอบอาหาร ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญดังนี้ มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้นวุฒิการศึกษาควรจบการศึกษาไม่น้อยกว่าภาคบังคับและควรเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี

4) ผู้ที่ทำความสะอาด ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญดังนี้ มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษาไม่น้อยกว่าภาคบังคับ

5.2 ด้านบทบาทหน้าที่

5.2.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) สำรวจความต้องการชุมชน ในการจัดตั้ง และดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ และฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น

3) จัดทำแผนโครงการ และงบประมาณในการจัดตั้ง และสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งการทำสถิติขอความคิดเห็นชอบจากสภาพท้องถิ่น

4) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) จัดทำระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6) กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

7) ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ และถูกต้องตามหลักวิชาการ

5.2.2 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากร และดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนงานที่วางไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

5.2.3 ผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1) ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อเด็กมีการเจริญเติบโตมีพัฒนาการทุกด้านตามวัย

2) ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของ และผู้ที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหวการเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้นผู้ดูแลเด็ก จะส่งเสริมให้โอกาสเด็ก ได้พัฒนาอย่างเต็มที่ ทั้งรวมทั้งการสัมผัสกับเด็กด้วยคำพูด

3) สังเกต และบันทึกความเจริญเติบโตพฤติกรรม พัฒนาการต่างๆของเด็ก เพื่อจะ ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งนำไปสู่การค้นหาสาเหตุ และวิธีการแก้ไขได้ทัน่วงที

4) จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้เหมาะสมกับการพัฒนาของเด็ก

5) ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองสมาชิกในครอบครัว เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง

6) มีการพัฒนาตนเองในวิชาการ และอาชีพ ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตนเองเสมอ

7) การพัฒนาด้านความรู้วิชาการ และทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การรับการเข้าอบรม เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ และเทคโนโลยี โดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษางานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและการจัดตั้งชมรมเครือข่ายสำหรับผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ โดยตรงแก่ผู้ดูแลเด็ก

8) การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ เช่น การพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และจริยธรรม โดยเน้นการพัฒนาตนเอง การรู้จักตนเอง และผู้อื่น การสื่อสาร การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

9) รู้จักประโยชน์จากแหล่งข้อมูล ความรู้เครือข่ายการพัฒนางานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และแหล่งข้อมูลต่างๆ ในชุมชน

3.2.4 ผู้ประกอบอาหาร ควรมีบทบาทหน้าที่ ในการประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะถูกหลักอนามัย และโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย รวมทั้งการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย และมีการจัดการขยะถูกสุขลักษณะ

3.2.5 ผู้ทำความสะอาด ควรมีบทบาทหน้าที่ในการทำความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.3 ด้านรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.3.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้แต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม โดยต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มองค์กร

ประชาคม ผู้แทนผู้ปกครองผู้แทนผู้ดูแลเด็ก อย่างละไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการ โดยตำแหน่ง

5.3.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์มีนายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้แทนนายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย เป็นประธานยกเว้นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดที่รับถ่ายโอนจากกรมศาสนาให้เจ้าอาวาส หรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นประธาน

5.3.3 การบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคล เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และมาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

5.4 ด้านการบริหารจัดการ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกประเภท รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการจัดการศึกษาด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแห่งแม่บททางการศึกษาก็ได้บัญญัติไว้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดให้การศึกษาปฐมวัย หรือก่อนประถมศึกษา เป็นหน้าที่ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อในการกระจายโอกาสให้ประชาชนผู้ปกครองได้รับบริการ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดแนวทางบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ดังนี้

5.4.1 นโยบาย จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3-5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชนเพื่อการกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อม และการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย และเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป

5.4.2 เป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และด้วยความร่วมมือของประชาชน ในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

5.4.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน ให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกต้องลักษณะ และเพื่อได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและตามศักยภาพ
- 2) เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุก ๆ ด้านแบบองค์รวม ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและหลักการจัดการปฐมวัย
- 3) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด และพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี
- 4) เพื่อส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน ให้สามารถร่วมกันวางแผน และดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้
- 5) เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย ให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยประกอบอาชีพได้โดยสะดวกและเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง
- 6) เพื่อการบริหารจัดการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็น ไปอย่างเหมาะสม และมีคุณภาพ

5.4.4 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีสถานที่ อาคารการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) สำรวจความต้องการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้
  - 1.1) ความต้องการให้จัดตั้งศูนย์
  - 1.2) ความต้องการในการส่งเด็กเข้าเรียน ควรมีเด็กที่ได้รับการบริการอายุ 3-5 ปี ไม่น้อยกว่า 20 คนขึ้นไป
  - 1.3) ความต้องการให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดบริการ ฯลฯ
- 2) รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาอบหมายให้ดำรงตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาหรือพนักงานที่มีคุณสมบัติเพื่อแต่งตั้งเป็นหัวหน้าศูนย์และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีหัวหน้าศูนย์รับผิดชอบการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3) จัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และขออนุมัติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขอทำนิติเพื่อขอรับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่นต่อไป

4) จัดทำโครงการการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อขอรับงบประมาณในการดำเนินการจากผู้มีอำนาจอนุมัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. / เทศบาล / อบต.) กองช่าง กองการศึกษา กองสาธารณสุข ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) จัดทำระเบียบ/ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระเบียบข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6) การจัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกาศให้สาธารณชนทราบ

7) การยุบ/ เลิก หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อจำนวนเด็กเล็กที่รับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการจัดชั้นเรียนและกิจกรรมการเรียนหรือกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสงค์จะรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป เป็นแห่งเดียวกัน ให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นผู้พิจารณาเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พิจารณายุบหรือเลิกหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น และเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศยุบเลิก หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว ให้รายงานจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ

5.5 แนวทางการบริหารการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องคำนึงถึงขอบข่ายของงานสายการบังคับบัญชาและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องจัด

ให้มีการประเมินตนเองทุกปีเพื่อตรวจสอบทุกปีเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถให้การดูแลและพัฒนาเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ครอบคลุมลักษณะงาน ต่อไปนี้

- 5.5.1 งานบุคลากร และบริหารจัดการ
- 5.5.2 งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- 5.5.3 งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
- 5.5.4 งานการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน
- 5.5.5 งานธุรการ การเงิน และพัสดุ

ทั้งนี้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบงานดังกล่าว โดยแบ่งและมอบหมายงานตามความถนัด ความสามารถ และลักษณะของงานที่ต้องดำเนินการทั้ง 5 งาน อย่างไรก็ตาม ในการจัดแบ่งงานดังกล่าวควรคำนึงถึงความพร้อม และศักยภาพของแต่ละศูนย์ฯ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กอาจรวมลักษณะงานวิชาการและงานกิจการนักเรียนเป็นงานกลุ่มเดียวกัน และ/หรือรวมลักษณะงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม กับงานธุรการ การเงิน พัสดุ เป็นกลุ่มงานเดียวกัน เป็นต้น การบริหารงานทั้ง 5 งาน ให้มีคุณภาพมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

5.5.1 งานบุคลากรและการบริหารจัดการ มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

1) สรรหา หรือจัดจ้างบุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนตามความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น หัวหน้าศูนย์ ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ผู้ทำความสะอาด โดยใช้หลักเกณฑ์การสรรหากตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด ยกเว้นกรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/ มัสยิด ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์วัด / มัสยิดเป็นผู้พิจารณาสรรหาและแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดจ้าง

2) กำหนดจำนวนอัตรากำลังบุคลากร และเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

2.1) ผู้ดูแลเด็ก จำนวนกำหนดเป็นสัดส่วนต่อเด็กเล็ก 1 : 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป ให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กอีก 1 คน

2.2) ผู้ประกอบอาหารกำหนดจำนวนได้ตามความจำเป็น เหมาะสมตามฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3) ผู้ทำความสะอาดกำหนดจำนวนได้ตามขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ ศูนย์ขนาดเล็ก (จำนวนเด็กไม่เกิน 200 คน) มีอัตราไม่เกิน 2 คน ศูนย์ฯ ขนาดใหญ่

(จำนวนเด็กตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป) มีอัตราไม่เกิน 4 คน ตามฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สิทธิหรือสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้

5.5.2 งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่กำหนดไว้

6. มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.1 ด้านอาคารสถานที่

6.1.1 ที่ตั้ง

สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณขนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษ มลภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะอุบัติเหตุต่างๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

6.1.2 จำนวนชั้นของอาคาร ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้น นับจากพื้น หากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และอุบัติเหตุต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสม และความสูงของตัวห้อง ไม่ควรน้อยกว่า 2.40 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

6.1.3 ทางเข้า – ออก และประตูหน้าต่าง ทางเข้า – ออกจาดตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายแรงใดๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า ออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้น ควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

6.1.4 ประตู – หน้าต่าง ประตู – หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรอยู่ที่ประมาณ 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้นให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน นอกจากนี้ บริเวณประตู หน้าต่าง ไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใดๆ มาปิดกั้นช่องทางลม และแสงสว่าง

6.1.5 พื้นที่ใช้สอย

พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจากนี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก อาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องอเนกประสงค์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ดังนี้

6.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

6.2.1 ภายในอาคาร ได้แก่

1) แสงสว่าง ภายในอาคาร แสงสว่างควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้า ต่อเนื่องนานกว่า 2-3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

2) เสียง เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกินไป (ระหว่าง 60 – 80 เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

3) การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณ โรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

4) สภาพพื้นที่ภายในอาคาร ต้องไม่ลื่น และไม่ชื้นแฉะ ควรเป็นพื้นไม้ หรือปูด้วยวัสดุที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

6.2.2 ภายนอกอาคาร ได้แก่

1) รั้ว ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทางเข้า – ออกไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2) สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มี

การจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และ การจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เปื้อนแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

3) พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสสมควรกับจำนวนเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่นๆ ได้ ก็ควรปรับใช้ในพื้นที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจัดจะกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่นๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัด หรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน

4) ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วยระเบียงต้องกว้าง ไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่ง ไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานที่ปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

6.3 ด้านความปลอดภัย

6.3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย ได้แก่

- 1) ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร
- 2) ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร
- 3) ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด จะต้องมีฝาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง
- 4) หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่ายหรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่มีเหลี่ยมไม้ หรือเหลี่ยมคม
- 5) จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วางไว้อยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก
- 6) ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ – ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมี หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก
- 7) ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

8) มีระบบการล็อกประตูในการเข้า – ออกนอกบริเวณอาคาร สำหรับ
เจ้าหน้าที่เปิด – ปิดได้ ควรมีกริ่งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่ประกอบ
อาหาร ควรมีประตูเปิด – ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้

9) ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันด้าน
สุขอนามัย

10) มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง
สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

11) เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็ก
ปฐมวัยให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง

6.3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน ได้แก่

1) มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติภัยอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่าปีละ
1 ครั้ง

2) มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นการ
ป้องกันอุบัติภัย และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

3) มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจ
หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณีเกิด
เหตุการณ์ซับซ้อน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้
สำหรับการปฐมพยาบาลติดประจำไว้ในที่เปิดเผย

4) มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็กประจำไว้ กรณีอาจ
ต้องพาเด็กไปพบแพทย์

6.4 งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านวิชาการและกิจกรรมตาม
หลักสูตรกำหนดไว้

6.3.1 งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ให้ถือปฏิบัติตาม
มาตรฐานศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

6.3.2 งานธุรการ การเงิน และพัสดุ มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

1) งานพัสดุ เป็นการจัดทำ จัดซื้อ จัดหา และจำหน่ายทะเบียนพัสดุ รวมทั้ง
เสนอความต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ

2) งานธุรการ และสารบรรณ ได้แก่ การจัดทำข้อมูลสถิติ จัดทำทะเบียนหนังสือรับ - ส่ง การควบคุมและจัดเก็บเอกสาร การจัดทำประกาศและคำสั่งการจัดทำทะเบียนนักเรียน การรับสมัครนักเรียน

3) งานการเงิน ได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การทำบัญชีการเงิน การเบิกจ่ายเงิน ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะถือปฏิบัติเกี่ยวกับรายรับ - จ่ายตามระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4) ให้สำนัก / กองการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามนโยบาย ระเบียบ และมาตรฐานที่กำหนดสำหรับการจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองให้ออนู โลม ใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินบำรุงการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด และระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรณีเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดในมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในส่วนที่เกี่ยวข้อง ข้างต้น

6.3.3 มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐาน ดังนี้

1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 1.1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขอนามัยที่ดี
- 1.2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน
- 1.3) มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 1.4) มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
- 1.5) ชื่นชมและแสดงอำพาทศิลปะ คนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
- 1.6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมวัย

1.7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
 1.8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดี
 ของสังคม

- 1.9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
 1.10) มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
 1.11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
 1.12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2) คุณลักษณะตามวัย

เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึง
 วัยนั้น ๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

2.1) พัฒนาการด้านร่างกาย เช่น

2.1.1) อายุ 3 ปี ได้ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือ
 และลำตัวได้เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้มือเดียวได้เป็นต้น

2.1.2) อายุ 4 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลได้
 ด้วยมือทั้งสองเดินขึ้น-ลงบันไดสลับเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตาม
 แบบได้ กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

2.1.3) อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง
 ได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น - ลงบันไดสลับเท้าได้อย่าง
 คล่องแคล่วเขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้
 กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตีลูกกระดุม ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

2.2) พัฒนาการด้านอารมณ์ และ จิตใจ

2.2.1) อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะทำ
 ให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น

2.2.2) อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบาง
 สถานการณ์เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ชอบท้าทายผู้ใหญ่
 ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ เป็นต้น

2.2.3) อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์
 อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง
 น้อยลง เป็นต้น

2.3) พัฒนาการด้านสังคม

2.3.1) อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้ รู้รอยยิ้ม เป็นต้น

2.3.2) อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน – หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ที่ได้ เป็นต้น

2.3.3) อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

2.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา

2.4.1) อายุ 3 ปี ได้แก่ การสำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้สนใจ นิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่าง ๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม อะไร สร้างผลงานความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม ทำไม เป็นต้น

2.4.2) อายุ 4 ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำแนะนำ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานตามความคิดของตนเองโดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” เป็นต้น

2.4.3) อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกความแตกต่าง ของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ – สกุล อายุ ตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องสร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20 เป็นต้น

3) การจัดประสบการณ์

3.1) จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวม และอย่างต่อเนื่อง

3.2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3.3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการ และผลผลิต

3.4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.5) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก
แนวทางการจัดประสบการณ์

3.6) จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับวุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.7) จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือเด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหวสำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3.8) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการคือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

3.9) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.10) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

3.11) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

3.12) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.13) จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.14) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

3.15) จัดทำสารนิทัศน์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรอง และใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการศึกษาในชั้นเรียน

6.4 การจัดกิจกรรมประจำวัน

6.4.1 กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไรเมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันดังนี้

6.4.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

6.4.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

6.4.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม เล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลา ประมาณ 40-60 นาที

6.4.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง

6.4.5 กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

6.4.6 กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท

6.4.7 กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

6.5 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

6.5.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็กเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

6.5.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกม ต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

6.5.3 การพัฒนาอารมณ์จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบข้อสัตย์ ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตนตาม วัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาส ตัดสินใจเลือกได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

6.5.4 การพัฒนาสังคมนิสัยเพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออก อย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเอง

6.5.5 ในการทำกิจวัตรประจำวันมีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวัง ความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นจึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและ ทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกติกาข้อตกลงของส่วนรวมกับผู้อื่น

6.5.6 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนากฎปลายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานประกอบการที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่ เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

6.5.7 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรม ทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน รู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรัก การอ่านและบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง หลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

6.5.8 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เด็กได้ พัฒนาการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของ สิ่งต่าง ๆ รอบตัวโดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตาม จินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาท สมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ และรูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

6.6 โภชนาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ ได้แก่ หมู่อาหาร อาหาร ประโยชน์หมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์ ได้แก่ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา เครื่องใน เช่น ตับ ปอด หัวใจ ไช้ต่าง ๆ ถั่วเมล็ดแข็งต่าง ๆ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง และอาหารที่ทำจากถั่ว นมและผลิตภัณฑ์จากนม ช่วยเสริมสร้างและซ่อมแซมร่างกายส่วนที่สึกหรอ เครื่องในช่วยสร้างและบำรุงโลหิตนมช่วยสร้างกระดูกและฟัน เนื้อสัตว์ ประเภทอาหารทะเลช่วยป้องกันโรคคอพอก เด็กอยู่ในวัยเจริญเติบโตต้องการอาหารหมู่นี้มาก หมู่ที่ 2 ข้าว แป้ง ได้แก่ ข้าวต่างๆ เช่น ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว แป้งต่าง ๆ เช่น แป้งข้าวเจ้า แป้งมันสำปะหลัง และอาหารที่ทำจากแป้ง เช่น ก๋วยเตี๋ยว บะหมี่ ขนมจีน ขนมปัง หัวเผือก มันต่าง ๆ ให้กำลังงานและความอบอุ่นแก่ร่างกาย ทำให้มีแรงเคลื่อนไหว ทำงานได้ หมู่ที่ 3 ผักใบเขียวเหลืองและผักเป็นหัวต่าง ๆ เช่น ผักบุ้ง กระบี่ ตำลึง ฟักทอง กะหล่ำปลี มะเขือเทศต่าง ๆ บำรุงสุขภาพทั่วไปให้แข็งแรง บำรุงสุขภาพของผิวหนัง นัยน์ตา เหงือกและฟัน สร้างและบำรุงโลหิต ช่วยให้ประโยชน์จากอาหารอื่นได้เต็มที่ และมีเส้นใยเป็นกากช่วยให้การขับถ่ายสะดวก หมู่ที่ 4 ผลไม้ต่าง ๆ ได้แก่ ผลไม้สดต่าง ๆ เช่น มะละกอ กล้วย มะม่วง ฝรั่ง สับปะรด ช่วยบำรุงสุขภาพ และป้องกันโรคต่าง ๆ ช่วยให้ร่างกายสดชื่น บำรุงสุขภาพของผิวหนัง นัยน์ตา เหงือกและฟัน หมู่ที่ 5 ไขมันจากสัตว์ และพืช ได้แก่ ไขมันจากสัตว์ เช่น มันหมู มันไก่ ไขมันจากพืช เช่น น้ำมันถั่ว มัน งา กะทิ อาหารหมู่นี้ให้พลังงานสูงและให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ทำให้มีกำลังเคลื่อนไหวทำงานได้ เป็นตัวช่วยละลายวิตามินหลายชนิดเพื่อการดูดซึมและนำไปใช้ประโยชน์ หมายเหตุ เด็กปฐมวัยควรได้ดื่มน้ำสะอาดให้เพียงพอทุก 45 นาที เพื่อให้สมองสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้นแบบ แนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ควรดำเนินการตามแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

6.6.1 จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ

6.6.2 จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้นแบบเป็นระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วม

จัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์ฯและชุมชน

6.6.3 มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก ฯลฯ

6.6.4 มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่าง ๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

6.6.5 จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่าง ๆ

6.6.7 จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทาง และแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามาบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ

6.6.8 จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำกับดูแลการบริหารงานเงิน งบประมาณของศูนย์ฯ

แนวคิด และทฤษฎีการศึกษาค้นคว้า

1. ทฤษฎีการจัดองค์การ

สมคิด บางโม (2538 : 127 -130) การจัดองค์การเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่การงาน บุคลากร และปัจจัยทางกายภาพต่าง ๆ ขององค์การในที่นี้จะนำหลักการจัดการในระบบราชการมาศึกษา หลักที่สำคัญของการจัดองค์การมี ดังนี้

1.1 การกำหนดหน้าที่การงาน (Function) นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ขององค์การหน้าที่การงานและการกิจ จึงหมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุ

วัตถุประสงค์ขององค์การ หน้าที่การงานจะมีอะไรบ้างและมีกี่กลุ่มขึ้นอยู่กับเป้าหมายของ องค์การลักษณะขององค์การ และขนาดขององค์การ

1.2 การแบ่งงาน (Division of work) หมายถึง การแยกงานหรือรวมหน้าที่การ งานที่มีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน หรือแบ่งงานตามลักษณะเฉพาะของงาน แล้วมองงานนั้น ๆ ให้แก่บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความสามารถหรือความถนัดในการทำงาน นั้น ๆ โดยตั้งเป็นหน่วยงานย่อยขึ้นมารับผิดชอบ

1.3 หน่วยงานที่สำคัญขององค์การ ได้แก่ หน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานอนุกร การแบ่งหน่วยงานเช่นนี้ทำให้ลักษณะของงานเด่นชัดขึ้น

1.3.1 หน่วยงานหลัก หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรงกับ วัตถุประสงค์ขององค์การและบุคคลที่ปฏิบัติงานที่ขึ้นตรงต่อสายบังคับบัญชา องค์การทุกแห่ง จะต้องประกอบด้วยหน่วยงานหลักซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติงานเพื่อประ โยชน์โดยตรงต่อ ความสำเร็จขององค์การ

ในธุรกิจขนาดเล็ก มักจะมีแต่หน่วยงานหลักเท่านั้น อำนาจหน้าที่ความ รับผิดชอบทุกอย่างอยู่กับผู้เป็นเจ้าของหรือผู้จัดการ สมาชิกทุกคนอยู่ภายใต้การควบคุมสั่ง การจากผู้จัดการแต่เพียงผู้เดียว ในบริษัทผู้ผลิตหน่วยงานหลักคือ ฝ่ายผลิต ในห้างสรรพสินค้า หน่วยงานหลัก คือ ฝ่ายขาย ส่วนหน่วยงานอื่น ๆ ถือเป็นหน่วยงานประกอบที่อำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานหลัก

1.3.2 หน่วยงานที่ปรึกษา หมายถึง หน่วยงานที่ช่วยให้หน่วยงานหลัก ปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะงาน หรือเป็นรูปคณะกรรมการ ที่ปรึกษาในบริษัทต่าง ๆ ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร ฝ่ายการงาน ฝ่ายบุคคล เป็นต้น

1.3.3 หน่วยงานอนุกร หมายถึง หน่วยงานที่ช่วยบริการแก่หน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่ปรึกษา หน่วยงานอนุกรมักเป็นงานด้านธุรการและงานอำนวยความสะดวก เป็นส่วนใหญ่ ไม่มีหน้าที่บริการลูกค้าขององค์การโดยตรง หรือไม่ได้ปฏิบัติงานอันเป็นงาน หลักขององค์การในบริษัททั่วไป ได้แก่ ฝ่ายการงาน ฝ่ายบุคคล เป็นต้น

1.3.4 สายการบังคับบัญชา หมายถึง ความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นระหว่าง ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ทราบว่า การติดต่อสื่อสารมีทางเดินอย่างไร มี การควบคุมและรับผิดชอบอย่างไร สายการบังคับบัญชาที่ดีควรมีลักษณะเช่นนี้

สรุป องค์การเป็นที่รวมของคนและเป็นที่รวมของงานต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากร ขององค์การปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ จึงจำเป็นจะต้องจัดแบ่งบทบาท

หน้าที่ของงานและมอบอำนาจให้รับผิดชอบตามความสามารถและความถนัด ถ้าองค์การขนาดใหญ่จะมีบุคลากรมากตลอดจนที่ต้องทำมีมาก จะต้องจัดหมวดหมู่ของงานในลักษณะที่ใกล้เคียงกันที่เรียกว่าฝ่ายหรือแผนกงาน จึงจะทำให้การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่

อรรถ รักรธรรม (2542 : 27) ให้ความหมายของโครงสร้างและหน้าที่ ไว้ดังนี้ โครงสร้าง หมายถึง ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวของแต่ละบุคคลที่ยึดเหนี่ยวกันด้วย สายใยแห่งความสัมพันธ์ ซึ่งจะนำไปอย่างเหนียวแน่นหรืออย่างหลวม ๆ ก็ได้

หน้าที่ หมายถึง บทบาทที่สมาชิกมีต่อกลุ่มหรือแนวระพฤติปฏิบัติได้ต่อบกกันและกันของบุคคล ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือในสังคมนั้น ซึ่งแบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 หน้าที่ที่เป็นวัตถุประสงค์โดยตรง คือ หน้าที่ที่มุ่งให้เกิดผลจากการกระทำในสังคมที่อยู่ภายในกรอบของวัฒนธรรม ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวของระบบ

2.2 หน้าที่แฝง คือ หน้าที่ที่ก่อให้เกิดผล โดยไม่ตั้งใจในสถานการณ์เดียวกัน พาร์สัน (Parson) กล่าวว่ากลุ่มหรือองค์กรเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้องกันและกลุ่มจะมีรูปแบบที่เป็นระบบ ปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มย่อยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น การปรับตัวของระบบต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอก ความเจริญเติบโตในลักษณะผิดแปลกแตกต่างไปจากโครงสร้างและหน้าที่ พาร์สันได้แบ่งลักษณะหน้าที่ออกเป็น 4 อย่าง คือ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536 : 46-50)

2.2.1 มีการปรับตัว หมายถึง กระบวนการปฏิบัติจะต้องมีการจัดหาทรัพยากร เช่น การทำงานประมาท การรับบุคคลเข้าเป็นสมาชิก การจัดหาสถานที่ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมาย

2.2.2 การกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หมายถึง การระดมทรัพยากรต่าง ๆ ที่ได้จัดหามาเพื่อปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จต่อเป้าหมายของกลุ่ม กล่าวคือเป็นการแสวงหาวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย

2.2.3 การประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยและประสานสอดคล้องกัน

2.2.4 การรักษามาตรฐานตามแบบฉบับและการแก้ความตึงเครียด หมายถึง กลุ่มจะต้องมีความสามารถดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานในการดำเนินงานตามแบบฉบับและสามารถที่จะรักษาความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดีเหนี่ยวระหว่างสมาชิก

3. แนวคิดของผู้กระทำ

พาร์สัน ยังได้เสนอแนวคิดว่าการกระทำมีความสำคัญอย่างมากในการศึกษาระบบสังคม การกระทำระหว่างกัน ระหว่างผู้กระทำสถานการณ์ จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ วิธีการ และแนวคิดของผู้กระทำ เมื่อขยายความให้ชัดเจนจึงสามารถสรุปได้ว่า หมายถึง การที่ผู้กระทำซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ต่าง ๆ ดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายภายใต้สถานการณ์นั้นการกระทำระหว่างผู้กระทำดังกล่าว หรือความสัมพันธ์สมาชิกมีต่อกันนี้เกิดเป็นระบบสังคมขึ้น การที่จะเกิดเป็นระบบสังคมได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขใหญ่ ๆ ดังนี้

3.1 ผู้กระทำจะต้องมีแรงจูงใจที่จะกระทำตามสถานภาพและบทบาทของตน

3.2 ระบบสังคมต้องพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมในระบบสังคมนั้นมีมีกระบวนการสำคัญที่ทำให้ระบบสังคมเกิดขึ้นอย่างมีระเบียบพาร์สัน เรียกกระบวนการนั้นว่า สถานะการเปลี่ยนแปลงเป็นสถาบัน ซึ่งมี ความหมายว่าการที่บุคคลมีบทบาทต่างๆ เนื่องจากบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ค่านิยมและความเชื่อของวัฒนธรรมเหล่านั้นได้แทรกซึมอยู่ภายใต้ระบบบุคลิกภาพของบุคคล ได้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและเป็นระยะเวลาาน ตลอดจนมีบทลงโทษและการให้รางวัลซึ่งช่วยสนับสนุนสถานะการเปลี่ยนแปลงสถาบันไว้ดังนี้

3.3.3 ผู้กระทำทั้งหลายกระทำระหว่างกันภายใต้สถานการณ์ต่างๆ

3.3.4 วิธีการที่ผู้กระทำปฏิบัตินั้นได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างทางสังคม

3.3.5 บรรทัดฐานเกิดขึ้นจากการปรับตัวของผู้กระทำต่อคนอื่น จนสร้างเป็นบรรทัดฐานขึ้นมา

3.3.6 ในขณะเดียวกันที่บรรทัดฐานที่สร้างขึ้นมาจากการกระทำระหว่างกันแล้ว บรรทัดฐานเหล่านั้นถูกจำกัดภายใต้แบบแผนวัฒนธรรม

3.3.7 ในทางกลับกันที่บรรทัดฐานเป็นตัวกำหนดการกระทำระหว่างกัน สิ่งสำคัญที่พาร์สันกล่าวถึงระบบสังคมในชุมชนที่จะสามารถรักษาระบบไว้ให้ได้นั้น จะต้องทำหน้าที่ของสังคมทั้ง 4 ประการ คือ การปรับตัว การกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการรักษามาตรฐานของสังคม

การกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการรักษามาตรฐานตามแบบฉบับและการแก้ความตึงเครียด

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวได้รับการยกฐานะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 23 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 ส่วนประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวนั้น ตำบลหนองบัวแยกการปกครองออกจากตำบลหลักเหลี่ยม มีอยู่จำนวน 4 หมู่บ้านประกอบด้วย บ้านโนนอิงสันต์ บ้านหนองบัวนอก และ บ้านหนองบัวใน มีนายฉวี แจ่มปรีชา เป็นกำนันตำบลหนองบัวในสมัยนั้น ต่อมาได้แบ่งการปกครองเพิ่มอีก 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองบัวทอง บ้านโนนสมบูรณ์ บ้านหนองบัวกลางและบ้านหนองบัวศรีวิไล และเมื่อวันที่ 23 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 ได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว โดยมีนายฉวี แจ่มปรีชา กำนันตำบลหนองบัวเป็นประธานกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง ปัจจุบันตำบลหนองบัว มี 8 หมู่บ้าน มีนายพิชัย ไชยทองศรี เป็นกำนันตำบลหนองบัว และมีนายทองพุด พลพุทธา เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว

1. ลักษณะที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว เป็นเขตการปกครองของอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่เขตรอบนอกของเทศบาลตำบลนามน อยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 56 กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีเขตติดต่อพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง ดังต่อไปนี้

- 1.1 ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองอีบุตร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.2 ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหลักเหลี่ยม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.3 ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตเทศบาลตำบลนามน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.4 ทิศใต้ ติดต่อกับเขตอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2. พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีพื้นที่โดยประมาณ 42 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 29,264.87 ไร่ และมีภูมิประเทศเป็นกลุ่มคอนมีลำห้วย จำนวน 3 สาย มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน อยู่นอกเขตเทศบาลตำบลนามน โดยพื้นที่ทั้งหมดมีสภาพเป็นที่ลุ่มคอน

3. ข้อมูลจำนวนประชากร

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีทั้งหมด 884 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 4,280 คน แยกเป็นชาย 2,210 คน หญิง 2,070 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย จำนวน 164.46 คน/ตารางกิโลเมตร

4. สภาพภูมิประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มสลับที่ราบสูง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน โดยมีหมู่ที่ 1-8 โดยพื้นที่มีสภาพเป็นที่ราบลุ่มสลับที่ราบสูง และพื้นที่ดอน สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย มีลำห้วยแก่งไหลผ่าน 1 สาย เหมาะสมสำหรับการทำเกษตร เลี้ยงสัตว์ และปลูกไม้ยืนต้น ปลูกป่า

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มี 3 ฤดูกาล คือ

4.1 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม อากาศร้อนจัดมาก

4.2 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม มีฝนตกชุกเป็นบางช่วงและไม่ตรงตามฤดูกาลและไม่ได้ทำการเกษตรตรงตามฤดูกาล

4.3 ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวแห้งแล้งด้านเศรษฐกิจการลงทุน พื้นที่ที่มีการลงทุนทางอุตสาหกรรมทางการเกษตรจำนวนมาก ด้านแรงงาน แรงงานมีการอพยพแรงงานไปทำงานออกนอกพื้นที่ กลับมาเฉพาะฤดูกาลการเก็บเกี่ยว มีเพียงเด็กและคนชรา

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล คือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีเด็กนักเรียนจำนวน 206 คน ผู้ดูแลเด็กจำนวน 12 ราย สถานที่ตั้ง อยู่บริเวณองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับถ่ายโอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากกรมพัฒนาชุมชน จำนวน 3 ศูนย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จากกรมศาสนา (เดิม) จำนวน 1 ศูนย์ รวมเป็น 4 ศูนย์ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวได้บูรณาการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าด้วยกัน โดยตั้งชื่อ "ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล

หนองบัว” และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวได้โอนเงินงบประมาณในด้านค่าอาหารกลางวัน ค่าวัสดุการศึกษา ค่าพัฒนาผู้ดูแลเด็ก ให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้บริหารจัดการ ภายใต้กรอบกฎหมายโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการศูนย์ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เป็นรูปแบบอย่างเป็นทางการ และกลุ่มผู้ปกครอง/เจ้าหน้าที่/ผู้ใหญ่บ้าน/สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/คณะกรรมการศูนย์ที่มีเด็กนักเรียน เรียนอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว เป็นผู้ที่ไม่ใกล้ชิด มีความสัมพันธ์และรับรู้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด และน่าจะตอบแบบสอบถามได้ตรงประเด็นมากที่สุด ผู้ศึกษาในฐานะเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยตรง ในตำแหน่งนักวิชาการศึกษา มีบทบาทและหน้าที่ดูแลประสานงานกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจวรรณกรรมที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประทีป ม่วงขำ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของจังหวัดในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางการพัฒนาชุมชน เขต 6 พบว่าการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง กรรมการพัฒนาเด็กและผู้ปกครองเล็ก ได้รับการสนับสนุนบ้างแต่แทบจะไม่ได้รับการสนับสนุนเลย งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ได้รับการสนับสนุนน้อยมากและปัญหาวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนมีใช้ไม่เพียงพอ ควรได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อการเรียนที่ทันสมัยและเพียงพอ ผู้นำท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบให้มากขึ้น

รัฐดาว พิศาลพงษ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในภาคตะวันออก สังกัดกรมการศาสนา พบว่า ผู้บริหารศูนย์ส่วนมากเป็นเจ้าอาวาสวัดที่ตั้งศูนย์ ครูที่เลี้ยงส่วนมากมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ประมาณ 1 ใน 4 ของผู้บริหารศูนย์ และครูที่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานที่ศูนย์ยังไม่เคยรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย เกือบทุกศูนย์มีนโยบายสำคัญคือ การเตรียมความพร้อม

ด้านต่างๆ ให้เด็ก ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามให้แก่เด็กและเพื่อให้เด็กมีสุขภาพดี มีภาวะ โภชนาการดี แต่ก็มีกว่าครึ่งหนึ่งที่ตอบว่ามีนโยบายเพื่อสอน การอ่าน การเขียน เรียนหนังสือแก่เด็ก และพบว่าครูพี่เลี้ยงส่วนน้อยยังไม่เข้าใจในการจัด ประสพการณ์แบบเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก

สภาพทั่วไปของศูนย์ พบว่า ร้อยละ 80 ของศูนย์มีลักษณะเหมาะสม ร่มรื่นและปลอดภัยสำหรับเด็ก ร้อยละ 10 ของ ศูนย์ยังไม่มีเครื่องเล่นสนาม ร้อยละ 41.2 ยังไม่ได้จัด โครงการอาหารกลางวัน ร้อยละ 23 มีจำนวนส้วมไม่เพียงพอสำหรับเด็ก และร้อยละ 9.8 ยัง คิมน้ำบ่อ ซึ่งอาจจะไม่ปลอดภัยสำหรับการบริโภค

ปัญหาศูนย์ที่พบ คือ รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ปัญหาบุคลากรทั้งด้านคุณภาพ และปริมาณ สถานที่บางแห่งไม่เหมาะสม ของเล่นและเครื่องเล่นสนามไม่เพียงพอวัสดุ ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอและชำรุด ผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็กต้องการรับความช่วยเหลือทางวิชาการ

ปาริชาติ ไชยสถิต (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาความรู้และการ ปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของครูพี่เลี้ยงศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับความรู้ในการดูแลของพี่เลี้ยง มีความรู้พื้นฐานในการดูแลเด็กและการจัดประสพการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กระดับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของครูพี่เลี้ยงมีการปฏิบัติงาน ด้านดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัย การปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็ก การปฏิบัติกิจวัตร ประจำวัน สภาพการดำเนินงาน งบประมาณส่วนใหญ่ได้รับจากกรมการศาสนาและบริจาค งบประมาณได้รับล่าช้าไม่เพียงพอ ควรมีงบประมาณเพิ่มเติม การอบรมครูพี่เลี้ยงและอาคาร เรียนควรเป็นเอกเทศ การจัดตั้งศูนย์เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้ปกครองมีใบประกอบ อาชีพและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการของเด็ก

วีระ พลรักษา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชนใน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณก่อสร้างจากทาง ราชการและองค์กรเอกชนมากที่สุด โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ พัฒนาการและครูผู้ดูแลเด็ก เป็นผู้ดำเนินงานอาคารศูนย์เป็นอาคารเอกเทศชั้นเดียว สภาพที่ตั้งศูนย์มีความเหมาะสม สะอาดเรียบร้อย ปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสบปัญหาทั้งด้านบุคลากร และ งบประมาณ กล่าวคือ คณะกรรมการการบริหารศูนย์ไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนและ ส่วนใหญ่ขาดลักษณะการทำงานเป็นทีม ครูผู้ดูแลเด็กขาดประสพการณ์และทักษะในการทำงาน จึงต้องการเข้ารับการศึกษาเพิ่มและศึกษาดูงานเพิ่มเติม ส่วนปัญหาด้านงบประมาณมี

งบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานไม่เพียงพอ เนื่องจากผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและได้รับการสนับสนุนจากทางราชการน้อยเกินไป

จรัญ เกื้ออนันต์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับคือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการจัด ประสบการณ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย

รัตนา เผ่าวงศา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า ข้าราชการครูโดยรวมและจำแนกตามสภาพมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางแต่ปัญหาด้านการวางแผนการรับนักเรียน และด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยอยู่ในระดับน้อย ปัญหารายชื่อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ การจัดส้วมไม่เหมาะสม ด้านการนิเทศติดตามการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหารไม่มีสื่อ และเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศติดตามการเรียนการสอน ด้านการขออนุญาตเปิดทำการสอน โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีวุฒินุบาลศึกษา/ ปฐมวัย ด้านการดำเนินงานตามนโยบาย ได้แก่ การจัดหาวัสดุ สื่อและอุปกรณ์ในการศึกษาไม่เพียงพอ ด้านการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ได้แก่ การจัดพื้นที่สำหรับนอนและเครื่องนอนไม่ถูกสุขลักษณะ ด้านการวางแผนการรับนักเรียน ได้แก่ เจ้าหน้าที่จัดทำสำมะโนนักเรียนไม่เพียงพอ

จันทร์หา จันทร์สุขสวัสดิ์ (2546 : 56) ศึกษา ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลจันทรา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมของโรงเรียนอนุบาลจันทรา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้าน ความคาดหวังของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านการจัดประสบการณ์และกิจกรรม การเรียนการสอน ด้านจัดสภาพแวดล้อม ด้านอำนวยความสะดวกและบริการอื่น ๆ ส่วนด้านครูผู้สอน ด้านการประเมินและด้านสื่อการเรียนการสอน ความคาดหวังของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง

เยาวดี ชัยกิตติภรณ์ (2546 : 62) ศึกษา เรื่องศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 วัดแจ้ง เทศบาลตำบลบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับก่อน

ประถมศึกษาของ โรงเรียนเทศบาล 1 วัดแจ้ง เทศบาลตำบลวัดแจ้ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนและด้านกิจกรรมนักเรียน ส่วนด้านการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร และด้านอาคารสถานที่ ความพึงพอใจของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง

จิตวดี บรรเทิง (2546 : 63) ศึกษาเรื่อง สัมฤทธิ์ผลของโครงการศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่ในชุมชนในเขต 3 (ภาคตะวันออก) ผลการศึกษาพบว่า สัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่ในชุมชนในเขต 3 พบว่า ศูนย์เด็กเล็ก ทั้ง 15 ศูนย์ ที่เข้าร่วมโครงการ ไม่มี ศูนย์เด็กเล็กใดที่มีระดับสัมฤทธิ์ผลอยู่ในระดับสูง มี ศูนย์เด็กเล็ก ที่อยู่ในระดับกลาง 4 ศูนย์ และ ศูนย์เด็กเล็กอยู่ในระดับต่ำ 11 ศูนย์ โดย ศูนย์เด็กเล็กที่มีระดับสัมฤทธิ์ผลต่ำ อยู่ในสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน 6 ศูนย์ อบต. 4 ศูนย์ กรมพัฒนาชุมชนร่วมกับกรมการศาสนา 1 ศูนย์และผลการประเมินสัมฤทธิ์ผลโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดสัมฤทธิ์ผลของศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่ในชุมชนในเขต 3 สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบและเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้ ศูนย์เด็กเล็ก ไม่ผ่านเกณฑ์ คือ ปัญหาด้านสุขภาพและบริการพัฒนาการ โดยเฉพาะในเรื่องบุคลากรผู้เลี้ยงดูเด็กและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในการได้รับการตรวจสอบสุขภาพประจำปี ปัญหาการให้สมุดบันทึกประจำตัวเด็กและแจ้งผู้ปกครองหลังการประเมินทุกครั้ง ปัญหาการมีห้องแยกหรือกั้นบริเวณเป็นสัดส่วนสำหรับแยกเด็กในกรณีเกิดการเจ็บป่วย และด้านส่งเสริมพัฒนาการ เรื่องการมีสถานที่ เอกสาร หนังสือสำหรับพ่อ แม่ ในการหาความรู้ด้วยตนเองในการเลี้ยงดูลูก ด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่ทำให้ศูนย์เด็กเล็กยังไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินคือ ปัญหาการมีอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุและการเตรียมความพร้อม ปัญหาการมีที่ล้างและที่ก้วาขณะเป็นสัดส่วนและถูกสุขลักษณะ และปัญหาการมีห้องนํ้า ห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอ โดยเฉพาะที่ถ่ายอุจจาระที่ถ่ายอุจจาระ ด้านการมีส่วนร่วมปัญหาที่ทำให้ ศูนย์เด็กเล็ก ยังไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินคือ ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการประชุมกับผู้ดูแลเด็ก ด้านนวัตกรรม (ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์) ปัญหาที่ทำให้ ศูนย์เด็กเล็ก ยัง ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินคือปัญหาการผลิตสื่อของเล่น โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สุกัญญา จีนเกิด (2549 : 65) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) เปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมจำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการบริหารงบประมาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อดิศา เสนแก้ว (2550 : 58) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามสถานภาพของผู้ปกครอง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองนักเรียน และอาชีพ โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY